

Voit elää ikuisesti

- Loistavaa! Nyt voin tehdä kaiken mitä olen aina halunnut.

- Mutta hetkinen. Tuhat vuotta lisää oravanpyörässä?

- Ja pomotkin olisivat kuolemattomia. Saisin olla alemman palkkaluokan apulaisopettajan sijainen ikuisesti ...

- Minkälaisesta yhteiskunnasta tai maailmasta tässä oikein puhutaan?

- Olisiko tuo kaukaisessa tulevaisuudessa elävä ihminen edes todella *minä*?

Eliniän huomattava pidentäminen ja kolme näkemystä elämän tarkoituksesta

Matti Häyry

Helsingin yliopiston tutkijakollegium

matti.hayry@helsinki.fi
matti.hayry@manchester.ac.uk

Miksi puhun tästä?

- *Geenit ja järki: Tehdäänkö parempia ihmisiä?* – valmistunut, toimitettu kustantajalle ja ilmestyy keväällä 2012
- Luku 9 eliniän huomattavasta pidentämisestä ja sitä koskevista erisuuntaisista mielipiteistä
- Eri mielisyydet näyttävät perustuvan erilaisille näkemyksille elämän tarkoituksesta / tavoitteesta / merkityksestä

Mitä on eliniän huomattava pidentäminen (EHP)?

- Se **ei** ole keskimääräisen eliniän kohtuullista pidentämistä, johon pyritään elämäntapavalinnoilla ja terveydenhuollolla (vähentää onnettomuuksia ja sairauksia, mutta ei vaikuta ikääntymiseen)
- Se **voisi** olla elämän jatkamista "toistaiseksi" lisäämällä ihmisiin lisälaitteita tai siirtämällä heidän mielensisältönsä virtuaaliodellisuuteen (mutta nämä herättävät kysymyksiä ihmisyydestä ja identiteetistä)
- Se **on** (tässä) ruumiillisen ja henkisen olemassaolon jatkamista esim. "biomedikaalisen gerontologian" avulla n. 1000 vuoteen (huomattavaa, säilyttävää)

Esimerkki: Aubrey de Grey, *Strategies for Engineered Negligible Senescence (SENS)*

(Muuntelemalla aikaansaadun merkityksettömän ikääntymisen strategiat)

"Kun näistä selvitään, loppu on helppoa"

- Solukato – liikunta, kasvuhormonit, kantasoluhoidot
- Soluytimen epi/mutaatiot – solunvaihto
- Mitokondriaaliset mutaatiot – geeniterapia
- Kuolemattomat solut – immuunijärjestelmän säätely
- Kudosten jäykistyminen – korjausmolekyylit
- Solunulkoiset jätteet – rokotteet ja immuunikohennus
- Solusisäinen jäte – hajottaajaentsyymien löytäminen

Realismia vai tieteiskirjallisuutta? Miten vain

Mikä tekee EHP:stä toivottavaa?

- Elämä niin kuin sen tunnemme on hyvä asia
- Elämä niin kuin ... edellyttää fyysistä jatkuvuutta
- Siksi (lähes) kukaan ei halua kuolla aivan vielä ja hengen pelastaminen on (lähes) aina toivottavaa
- Hengen pelastaminen pidentää elinikää – ja samoin elinikää pidentävät toimenpiteet pelastavat henkiä
- Elinikää pidentäville toimenpiteille pitäisi antaa sama korkea kiireellisyys kuin hengenpelastukselle

Mikä tekee EHP:stä epätoivottavaa?

- Elämä niin kuin sen tunemme on hyvä asia
- Elämä niin kuin ... edellyttää sosiaalista jatkuvuutta
- Sosiaalinen jatkuvuus perustuu sille, että nykyiset sukupolvet siirtävät tapansa ja asemansa seuraaville
- Jos ihmiset elävät hyvin pitkään, he eivät siirrä asemaansa muille ja sosiaalinen jatkuvuus pysähtyy
- EHP on epätoivottavaa, koska se johtaisi sosiaalisen jatkuvuuden = ihmisyyden niin kuin ... perikatoon

Miksei jatketa ihmisyyden tuolle puolen?

- On totta, että perinteet ja ihmisyyden tuolle puolelle niin kuin ne nyt tunemme painuvat ajallaan historian hämärään
- Mutta uusia perinteitä syntyy koko ajan ja ihmiset voivat omaksua uusia, posthumaaneja rooleja
- Pidämme omaa elämäämme parempana kuin esivanhempiemme (hyvinvointi, tasa-arvo, vapaus)
- Posthumaanit olivat voisivat nähdä elämänsä samoin
- Edistyksen jarruttaminen on pelkoa, ei varovaisuutta

Etsitään rajojen ylittämistä väärästä paikasta?

- Kuolemattomuuden etsinnällä ihmiset yrittävät ylittää rajoja – päästä yli sen mikä on tässä-ja-nyt
- Päämääränä sille voisi ehkä olla puhdas rakkaus, perimmäinen viisaus tai henkinen täydellistyminen
- Mutta näitä ei saavuteta tavoittelemalla lisää samaa
- Ainoa (maallinen) tapa ylittää itsen rajat on lisääntyminen – joka johtaa ikuiseen biologiseen tai sosiaaliseen elämään uusissa sukupolvissa
- Mutta EHP ehkäisee ennemmin kuin edistää tätä

Kaksi näkemystä ihmiselämän jatkuvuudesta

- Yksilölle on annettava mahdollisuus jatkaa elämäänsä niin pitkään kuin hänen elämänsä on hänelle itselleen elämisen arvoista
(Jonathan Glover, John Harris)
- Yksilölle on annettava mahdollisuus elää hyvää elämää yhteisössä jonka tavat ovat säilyttämisen ja seuraaville sukupolville siirtämisen arvoisia
(Leon Kass, Michael Sandel)

”Enemmän on parempaa”-käsitelmä

- Elämän tarkoitus ei löydy uskonnosta eikä luonnosta
- Se löytyy velvollisuudestamme luoda elämisen arvoisia elämiä ja kunnioittaa niiden jatkumista
- Hengen pelastamatta jättäminen on yhtä paha asia kuin tappaminen riippumatta pelastetun yksilön iästä
- Elämän tarkoitus on tuottaa kaikki voitavat elämisen arvoiset elämät sekä pitää niitä elämisen arvoisina ja jatkaa niitä niin kauan kuin mahdollista

”Moraalinen on parempaa”-näkemys

- Elämän tarkoitus ei löydy sen jatkamisesta
- Se löytyy velvollisuudestamme elää hyvää elämää yhteisössä joka antaa sille moraalisen muodon
- Moraaliset perinteet/ yhteisöt eivät pysy elinvoimaisina elleivät roolien haltijat vaihdu aika ajoin
- Elämän tarkoitus on saada lapsia, opettaa heille tavat jotka opimme vanhemmilta ja luovuttaa heille roolit joiden haltijoita me nyt olemme

Kumpikin näkemys painottaa jatkuvuutta

- Kun ”enemmän on parempaa”, fokus on yksilöissä, heidän subjektiivisessa hyvinvoinnissaan ja fyysisen ja psyykkisen elämänsä aktiivisessa jatkamisessa
= **Hankittu huomattava eliniän pidennys**
- Kun ”moraalinen on parempaa”, fokus on yhteisön jäsenissä, heidän elämänsä objektiivisessa arvossa ja ”annetun” kunnioittamisessa ja vaalimisessa
= **Annettu kuolemattomuus (ja kuolevaisuus)**

Miksei tyytyä siihen mitä meillä täällä on?

- Kiistoista huolimatta kummankin näkemyksen kannattajat haluavat yli nykyisen ≤ 100 vuoden rajan
- Toiset haluavat sitä yksilöille, fyysisesti ja konkreettisesti, toiset yhteisöille, henkisesti tai symbolisesti
- Mutta voisiko olla vaihtoehtoisia näkemyksiä, joiden mukaan se, mitä meillä jo on, on riittävää?
- Epikuros (341-270) esitti hyvästä elämästä filosofisia ajatuksia jotka voisivat olla tässä paikallaan

Epikuros hyvästä elämästä

- Ainoita itsessään tavoiteltavia asioita ovat mielihyvä ja tuskan välttäminen (hedonismi)
- Paras tapa näiden saavuttamiseksi on elää hiljaista elämää, nauttia pienistä asioista ja vaalia ystävyyttä
- Tavoitteena olevan mielenrauhan (*ataraksia*) saavuttamista estävät usein jumalien ja kuoleman pelko
- Fysiikan ja psykologian filosofinen ymmärtäminen vapauttaa meidät näistä turhista peloista

Epikuros pelkojen turhuudesta

- Jumalat elävät autuaallisina omissa sfääreissään ajattelematta ihmisiä, heidän asioitaan tai heidän palkitsemistaan tai rankaisemistaan
- Kuoleman (tilana) ei pitäisi pelottaa koska se on vain tyhjyyttä jossa ei tunneta mitään: kun me olemme, kuolemaa ei ole; kun kuolema on, me emme ole
- Kuoleman (tapahtumana) ei pitäisi pelottaa, koska se jälkeen ei ole ketään joka sen muistaisi (pitkitetty ja tuskallinen loppuvaiheiden jatkuminen on eri asia)

Miksi elämän loppumisen ei / pitäisi ahdistaa?

- Elämän rajahyöty on ajan myötä laskeva: jossain vaiheessa elämä voi olla liian työlästä kestäväksi (mutta subjektiiviset kokemukset voivat vaihdella)
- Kun löydämme ataraksian, olemme löytäneet elämän tarkoituksen eikä siihen ole mitään lisättävää: kuolla onnellisena tänään = huomenna (*vähän filosofista?*)
- Hedonistisesti ajatellen (väistämättömän) kuoleman ajattelemisen lisää turhaan tuskaa ja vähentää turhaan mielihyvää: ei kannata (*uskonnot eri mieltä*)

Muiden reaktioita epikurolaisiin ajatuksiin

- ”Enemmän on parempaa”-ihmiset voivat todeta, että heidän elämänsä rajahyöty on tasainen tai nouseva: ”voisin katsoa pari vuosimiljoonaa mitä siitä tulee”
- He voivat myös sanoa, että jos kuoleminen onnellisena tänään = huomenna, heille kelpaa huomina
- ”Moraali on parempaa”-ihmistien mielestä epikurolaiset rohkaisevat aistillista ja jumalatonta menoa – ”elä niin kuin haluat ja kuole kun tahdot” – ja kieltävät vakavuuden ja vastuun roolin ihmiselämässä

Kolme näkemystä elämän tarkoituksesta

- Elämä on kokemusten ketju. Kun kokemukset ovat hyviä, elämä on hyvää ja sitä on syytä jatkaa. EHP lisää yksilöiden mahdollisuutta kokea hyvää. (JG, JH)
- Elämä on tarina jossa on alku, keskikohta ja loppu. Yhteisöt ja perinteet mahdollistavat tarinat määrittelemällä ihmisten roolit. EHP hämmentää tätä. (LK, MS)
- Elämä on kokemusten ketju, josta voi mielenrauhaa etsimällä luoda parhaan tarinan. Jatkuvuus, sekä yksilöllinen että kollektiivinen, on yliarvostettua. (E)

Joten on ehkä mahdollista että kannattamalla tai vastustamalla eliniän huomattavaa pidentämistä

Voit elää ikuisesti

joko aineellisesti tai henkisesti.

Mutta miksi haluaisit tehdä niin?

Kirjallisuus

Glover, Jonathan, *Causing Death and Saving Lives* (Harmondsworth: Penguin Books, 1977).

Harris, John, *Enhancing Evolution: The Ethical Case for Making Better People* (Princeton ja Oxford: Princeton University Press, 2007).

Kass, Leon R., *Life, Liberty, and the Defense of Dignity: The Challenge for Bioethics* (San Francisco: Encounter Books, 2002).

Sandel, Michael, *The Case against Perfection: Ethics in the Age of Genetic Engineering* (Cambridge ja Lontoo: The Belknap Press of Harvard University Press, 2007).

Warren, James, *Facing Death: Epicurus and His Critics* (Oxford: Clarendon Press, 2004).

Häyry, Matti, *Rationality and the Genetic Challenge: Making People Better?* (Cambridge: Cambridge University Press, 2010.)